

Секція: Фінанси, гроші і кредит, страхування і біржова справа

Бей Ірина Михайлівна

*студент кафедри державних та місцевих фінансів
Львівського національного університету імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

Трачук Соломія Олександрівна

*студент кафедри державних та місцевих фінансів
Львівського національного університету імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

ОФШОРНІ ЦЕНТРИ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

Система жорсткого податкового законодавства України, зокрема високий податок на прибуток, спонукає підприємців до активного пошуку засобів планування та мінімізації податків. На Заході для цього широко практикують створення так званих офшорних компаній. За оцінками спеціалістів, на сьогоднішній день майже половина світових капіталів так чи інакше проходить через офшорні території. Відповідно, дослідження функціонування офшорних центрів в системі міжнародного бізнесу є доволі актуальним.

Загалом під офшором (від англ. offshore – «поза берегом») розуміється фінансовий центр, який залучає іноземний капітал шляхом надання спеціальних податкових та інших пільг іноземним компаніям, зареєстрованим у країні розташування зазначеного центру за умов того, що вони не здійснюють господарських операцій на території даної країни («офшорна зона» або «податкова гавань» (англ. tax haven)) [2, с. 832].

Директори та власники офшорних компаній не можуть бути резидентами даної країни; компанія не повинна вести комерційну або виробничу діяльність на території, де зареєстрована; вона не платить податку або сплачує його за фіксованою та зниженою відсотковою

ставкою; пільговий режим надається лише для фінансового-кредитних операцій з іноземними резидентами в іноземній валюті. Найбільші пільги традиційно надаються в офшорних зонах, відомих також як «податкові гавані» чи «фінансовий рай». Порядок реєстрації юридичних осіб тут гранично спрощений, а податок на прибуток – істотно знижений або повністю відсутній.

Діяльність на території офшорних зон має ряд переваг, серед яких – низьке оподаткування чи взагалі його заміна на одноразовий платіж, анонімність справжніх власників, спрощена документація та багато інших.

Однак присутні і недоліки, зокрема: недобросовісна податкова конкуренція та ухилення від податків; створення умов для відтоку капіталу; створення елементів нестабільності у світовій економіці та фінансах у зв'язку з можливістю накопичення в офшорних зонах великих обсягів капіталів, насамперед спекулятивних; зменшення зайнятості в країнах-донорах; підтримка тіньової економіки; вплив на соціальну ситуацію в країнах-донорах, пов'язаних з ухиленням від оподаткування за допомогою офшорів; отримання позаконкурентних переваг тими компаніями, які використовують офшори тощо [1].

До найбільш популярних способів ухилення від податків у міжнародній практиці відносяться [3, с. 156]: неповідомлення контролюючим органам про свою присутність або діяльність у країні, в якій платник податків знаходиться чи займається підприємницькою діяльністю; неповідомлення про джерело та повну суму доходу, що підлягає оподаткуванню, а також суми прибутку, не зважаючи на обов'язковість такого повідомлення; використання в декларації про доходи посилок на пільги, які поширюються на дітей, яких у платника податків нема, чи відрахування з доходу на амортизацію машин і устаткування, яких не існує; переміщення діяльності чи капіталу в іншу країну – офшорний центр та ін.

Розробка і вживання заходів з протидії ухиленню від сплати податків з використанням при цьому офшорних центрів стали однією з головних цілей фінансових органів багатьох країн. До країн, які активно борються із даним явищем і уклали для цього двосторонні та багатосторонні угоди належать США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Канада, Японія тощо. Зокрема, Франція і Індія, разом із США, законодавчо санкціонували податкове виказування і ввели офіційну фінансову винагороду за надання інформації про неплатників податків. Так, Служба внутрішніх доходів США вже виплатила 500 тис. дол. 578-ми інформаторам. До найбільш впливових міжнародних організацій, які приділяють значну увагу протидії використанню офшорних зон з метою податкових зловживань є ООН, Європейський Союз і Організація економічного співробітництва і розвитку.

Аналіз динаміки обсягів прямих іноземних інвестицій в економіку України по країнах-інвесторах дозволяє зробити висновок про існування стійкої тенденції до зменшення долі інвестицій у вітчизняну економіку таких провідних в економічному плані країн світу як Велика Британія, Німеччина і США за умов підвищення долі інвестицій із Кіпру, обсяг яких починаючи з початку 2008 року виріс більш ніж у 18 разів, та офіційно віднесених до переліку офшорних територій Британських Віргінських островів (у 4 рази за останні 10 років) [4]. Дослідження динаміки обсягів інвестицій з України в економіку інших країн показало, що викликають чималий інтерес інвестиції у Британські Віргінські острови, які з 10,9 млн. доларів США у 2008 р. зросли до 57,6 млн. доларів США у 2018 р., та лавиноподібне зростання «інвестиційної привабливості» Кіпру для українських ПІІ, обсяги яких зросли з 4,4 млн. доларів у 2008 р. до 5,9 млрд. у 2018 р. [4]. Попри те, що Кіпр юридично не вважається офшором, влада острову встановила вигідну систему оподаткування, щоб не втратити масштабні прибутки. За оцінками, офшори найбільшою мірою використовуються в таких галузях, як нерухомість (79,5% всіх підприємств

галузі), інвестиції і фінанси (61%), банківський сектор (57%), підприємства паливно-енергетичного комплексу (49%), підприємства сфери телекомунікаційних послуг (44%) і роздрібною торгівлі (43%).

На основі проведеного аналізу обсягів інвестиційних операцій можна стверджувати, що Україна активно використовує офшори для ведення бізнесу. Не зважаючи на те, що діяльність податкової і митної служби, інших правоохоронних і контролюючих органів з суб'єктами «тіньового» сектору, у тому числі і з використанням офшорних механізмів ухилення від сплати податків, має деякі позитивні результати, все ж, «каральні» заходи мають лише тимчасовий ситуаційний ефект, який в стратегічній перспективі може привести скоріше до негативних наслідків з точки зору негативного впливу на функціонування підприємницького середовища, і в результаті — привести до істотного скорочення бюджетних надходжень.

Враховуючи викладене вище, можна зробити висновки, що відсутність адекватних заходів протидії використанню офшорних механізмів ухилення від оподаткування призводить до виникнення нерівних конкурентних умов, в яких перебувають законослухняні господарські суб'єкти у разі сплати конкурентами менших податків, що спонукає суб'єкти підприємницької діяльності до пошуку «схем оптимізації оподаткування», у т. ч. і нелегальних.

Також не можна залишити без уваги високий рівень оподаткування в Україні, несприятливий інвестиційний клімат, потужні мотиви до експорту капіталу за кордон, високі інвестиційні ризики, що стимулюють підприємців шукати шлях мінімізації своїх зобов'язань або ухилення від оподаткування через офшорні центри, залишаючи їм у цьому випадку значний обсяг фінансових ресурсів, зекономлених у такий спосіб, для організації таких операцій або оплати послуг фінансових посередників;

Для зменшення відпливу капіталу, ухиленню від оподаткування, у тому числі і шляхом використання офшорних механізмів Україні варто впровадити наступні заходи: розробити узгоджену з іншими країнами та

міжнародними організаціями систему заходів, направлених на обмеження можливостей проведення фіктивних фінансових операцій, метою яких є ухилення від оподаткування; встановити жорсткі вимоги до подачі інформації про здійснення електронних переказів; розробити цілісний механізм контролю за рухом інвестицій, кредитів, розміщенням валютних цінностей на рахунках за межами України; підписати договори між урядом України та урядами офшорних зон про попередження подвійного оподаткування та повідомлення про реєстрацію українськими громадянами фірм; вдосконалити валютний контроль зі сторони банків; посилити вимогу щодо контролю транзакцій здійснюваних публічними особами, а також оточуючих їх осіб, включаючи членів сімей, радників, помічників тощо; розширити список злочинів, які використовуються для відмивання грошей та ін. Крім цього, з метою регулювання офшорних центрів, необхідно чітко організувати міжнародне законодавство та визначити ті його положення, що мусять бути обов'язково виконані міжнародною спільнотою, в тому числі і офшорними зонами, під страхом штрафних санкцій з боку міжнародних організацій аж до ембарго на фінансові операції; створити спеціалізований, висококваліфікований міжнародний орган, що матиме виняткове право на перегляд та дослідження усіх міжнародних фінансових потоків; посилити правову базу національних урядів.

Література

1. Азы офшорных премудростей [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.npp.com.ua/news/1915.html>
2. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка / Ю. Г. Козак [та ін.]. — К. : ЦУЛ, 2016. — 1118 с.
3. Никифорчук Д. Й. Злочини, що вчиняються у сфері оподаткування — засоби запобігання та викриття / Д. Й. Никифорчук, С. І. Ніколаюк, Є. В. Баранюк. — К. : КНТ, 2014. — 332 с.

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>